

ЧОРНОБИЛЬСЬКА АТОМНА ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ

Гнатюк Наталія Олександрівна,

Кандидат біологічних наук,
доцент кафедри екології та безпеки життєдіяльності
Уманського національного університету садівництва
м. Умань, Україна

Василенко Ольга Володимирівна,

Кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри екології та безпеки життєдіяльності
Уманського національного університету садівництва
м. Умань, Україна

Кожен українець знає про Чорнобильську катастрофу. Наслідки викиду радіації 1986 року були відчутні по всій планеті. Сьогодні, 26 квітня, Україна відзначає чергову річницю Чорнобильської катастрофи. Саме в цей день 37 років тому сталася фатальна аварія на ЧАЕС, яка і досі має відлуння в багатьох українських родинах.

Від часу Чорнобильської катастрофи ареал радіологічного забруднення залишається дуже великим: за даними на початок 2011 року, він охоплює 2 163 населені пункти, включаючи 73 райони і 8 міст обласного підпорядкування, розташованих на території 12 областей (Вінницької, Волинської, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської). Загалом на забрудненій території мешкають близько 3,7 млн. осіб, в т.ч. 2,4 млн. сільських жителів. Офіційний статус постраждалих мають 2 210,6 тис. осіб. Такі масштаби, безперечно, є надзвичайно вагомими для України, і можна стверджувати, що наслідки катастрофи позначаються не тільки на данному контингенті, а й спотворюють середні показники по всій популяції[3].

У перший день повномасштабного наступу росії на Україну окупанти захопили Чорнобильську атомну станцію, і загроза нової ядерної катастрофи для світу стала як ніколи близькою. На території Зони відчуження, яка після катастрофи 1986-го залишається забрудненою, розташовані не тільки сама ЧАЕС та новий безпечний конфайнмент НБК «Нова захисна оболонка») —ізоляційна аркова споруда над зруйнованим унаслідок аварії четвертим енергоблоком Чорнобильської АЕС об'єкту «Укриття», але і низка небезпечних об'єктів, зокрема сховища для довгострокового зберігання радіоактивних відходів та відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-1 та СВЯП-2). На момент нападу, в останніх перебувало понад 22 000 відпрацьованих тепловиділяючих збірок реактора. 31 березня, після понад місяця окупації та утримання персоналу в заручниках, росіяни втекли, і зараз над ЧАЕС знов майорить український прапор.

Загалом російські війська перебували в Чорнобильській зоні понад місяць. ЧАЕС пережила обстріли, знеструмлення та навіть перетворилася на військову базу, оскільки окупанти звозили туди тонни озброєння, чим поставили під удар ядерну безпеку не лише України, але і всього світу. Майже весь цей час працівники та працівниці, що були на зміні під час захоплення станції, залишалися на робочих місцях, фактично – у російському полоні. Вони були вимушені працювати цілодобово, навіть спали та харчувалися без відриву від роботи, самостійно облаштовували собі графік, щоб давати одні одним хоч якийсь час на відпочинок. Вперше змінити працівників та працівниць вдалося до 20 березня. Тоді 64 особи змогли виїхати на підконтрольну Україні території, а їм на зміну заступили 46 працівників та працівниць, які добровільно пішли в окупацію, аби дати своїм колегам нарешті повернутися додому.

Крім близько 130 осіб персоналу, який займався обслуговуванням технічних об'єктів у Чорнобильській зоні, там перебували і бійці Нацгвардії, що обороняли територію. Під час окупації вони потрапили у полон. Разом із полоненими із Зони вивезли й більш-менш цінні речі: комп'ютери, кавоварки, чайники, навіть сервізи й виделки з готелю у місті Чорнобилі. Під час окупації мародери привласнили й українську військову техніку, розмалювавши своєю символікою, а також розграбували офісні приміщення, знищили увесь багаторічний архів та унікальну аналітичну лабораторію для поводження з радіоактивними відходами. Окрім того, високоактивні проби та зразки радіонуклідів, які знаходилися на базі лабораторії також потрапили до рук ворога.

В Зоні відчуження розташовані потенційно небезпечні об'єкти, будь-які бойові дії на цій території можуть загрожувати якщо не новою катастрофою, то як мінімум поширенням радіоактивного пилу. Також вібрація, спричинена активним пересуванням важкої техніки, могла призвести до обвалу нестабільних конструкцій 4-го енергоблоку.

Перебування окупантів у Зоні може виявитися для них смертельно небезпечним. На звільнених територіях знайшли окопи, які росіяни вирили в Рудому лісі – найбільш радіоактивно забрудненій ділянці Зони. ДП НАЕК «Енергоатом» зазначає, що основна маса радіоактивних речовин зосереджена саме в ґрунтах, тож копання окопів без спеціального захисту, як і вдихання піднятого через це пилу чи контакт зі шкірою, цілком імовірно призведуть до радіаційного ураження тих, хто цим займалися. Погіршували ситуацію і пожежі на території Зони, до ліквідації яких фахівців не допускали.

Пересування по Зоні важкою технікою також зіграє злий жарт з окупантами, адже так само піднімає із землі радіоактивний пил, яким вони врешті дихають. А такої техніки, за оцінками, під час відступу російських військ із Київщини пройшло близько 10 тисяч одиниць.

Загалом, після звільнення території фахівці виявили, що такий «відпочинок» призвів до перевищення радіаційного фону в окремих зонах у 4-5 разів. На щастя, за даними SaveEcoBot, на решті території України показники залишаються в межах норми. Однак ситуація могла скластися кардинально інакше.

9 березня «Укренерго» повідомило про відключення високовольтної лінії електропостачання внаслідок пошкодження окупантами. Без світла залишилося не лише місто Славутич, а й усі ядерні об'єкти, зокрема – сховища відпрацьованого ядерного палива. Вони потребують постійного охолодження, інакше радіоактивні відпрацьовані паливні збірки в басейнах-охолоджувачах почнуть нагріватися, виникне паріння та витік радіоактивних речовин у довкілля. Роботи резервних генераторів вистачило б лише на кілька днів, а українських фахівців до усунення проблеми з електропостачанням не допускали.

У ті кілька діб, що ЧАЕС була без електрики, весь світ стояв на порозі нової ядерної катастрофи, спричиненої російськими терористами.

Захоплення Чорнобильської зони – це злочин російських військ, який експерти вже називають першим випадком ядерного тероризму. Утримання персоналу в заручниках та без належного відпочинку, ведення бойових дій поблизу АЕС, не допуск фахівців до ліквідації пожеж чи відновлення електропостачання – ці дії рашистів вже не раз наражали світ на ризик нової ядерної катастрофи у місці, яке мало би слугувати вічною пам'яттю про небезпеку загрози з атомною енергетикою.

Список літератури

1. Чорнобильська катастрофа: «можем повторить»? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ecoaction.org.ua/chornobyl-mozhem-povtoryt.html?gclid=CjwKCAjw16OiBhA2EiwAuUwWZdODnp5NGrkR8uV3Y3YdN6h605FXmB5Jq90tb.Ro5f2uXK-hsnvjCdxoC9ZsQAvD_BwE
2. Чорнобиль: 36 днів окупації. Як це було і що відбувається на ЧАЕС зараз [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://rubryka.com/article/chornobyl-occupation/>.
3. Лібанова, Е. М. Чорнобильська катастрофа: 25 років потому / Лібанова, Е. М. // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – С. 3–18.